

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 28 mars 1906, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, angående skrifvelse till Kungl. Maj:t om förslag till uppsättande af en från ingenjörtrupperna skild militärbyggnadskår och däraf följande ändringar i fortifikationens organisation.

Uti en vid innevarande års riksdag väckt och till Andra Kam- *Motionen.*
marens tillfälliga utskott n:o 4 hänvisad motion har herr *R. A. Wawrinsky*
i Saltsjöbaden hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl.
Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen
framlägga förslag till uppsättande af en från ingenjörtrupperna skild
militärbyggnadskår samt i öfrigt låta utreda, hvilka ändringar i forti-
fikationens organisation, som däraf skulle blifva en följd.

»Till stöd för motionen har herr Wawrinsky anfört följande: *Motionärens
motivering.*
I den proposition, som afläts till 1902 års Riksdag angående an-
slag till nya byggnader för armén m. m. i anledning af det nya här-
ordningsförslagets antagande, erinrade departementschefen, bland annat,
om att kostnaderna för dessa byggnader beräknats till i rundt tal 48
miljoner kronor, under förutsättning att nödig mark för de föreslagna
kasernetablissemanten antingen erhöles från kronan redan tillhöriga
egendomar eller af intresserade kommuner för ändamålet fritt ställdes
till förfogande. För åren 1903, 1904 och 1905 föreslog Kungl. Maj:t
Riksdagen att bevilja på en gång ett belopp af 21 miljoner kronor
utt utgå med 7 miljoner kronor om året, hvarefter återstoden af de

för nybyggnaderna erforderliga medlen skulle efter år 1905 beviljas med visst belopp för ett år i sänder. Riksdagen biföll i så måtto Kungl. Maj:ts förslag, att 19,950,000 kronor beviljades år 1902 att utgå med 6,650,000 kronor under 1903, hvarefter sistnämnda summa anvisades äfven för åren 1904 och 1905. Utan tvifvel torde nog Riksdagen också blifva nödgad att i den närmaste framtiden bevilja återstoden af de till uppförande af de nya byggnaderna för armén beräknade och mycket snart erforderliga medlen.

Beträffande nödiga åtgärder till förstärkande af landets försvar hafva kostnaderna därför närmast beräknats till 33 miljoner kronor; alltsedan 1899 hafva äfven i enlighet härmed betydande belopp årligen anvisats för nämnda ändamål. De beviljade anslagen hafva dock sedermera vid upprepade tillfällen visat sig otillräckliga. Så anmäldes exempelvis till 1902 års Riksdag en brist i befästringsanslaget till Boden, som måste af Riksdagen fyllas genom beviljande af 40 procents förhöjning i en del af anslaget. För 1903 och 1904 års Riksdagar anmäldes en brist i befästringsanslaget till Vaxholms- och Oscar-Fredriksborgs fästning af närmare en half miljon kronor. Och nu senast vid 1905 års riksdag kom Kungl. Maj:t med det uppseendeväckande meddelandet rörande fästningsanläggningen vid Boden, att det belopp, 5,318,000 kronor, som 1897 års befästringskommitté antagit skulle åtgå för befästringsarbetena därstädes, icke på långt när komme att förslå, utan att numera beräknats, att därtill skulle åtgå 9,892,700 kronor, oafsedt kostnaderna för kasernetablissemangen m. m. Utan att ingå på frågan rörande orsakerna till ofvan anförda öfverskridande af de en gång beräknade kostnaderna, har jag dock velat i detta sammanhang påminna om desamma. Rörande befästringsanläggningarna vid Boden har Kungl. Maj:t genom en för ändamålet nedsatt kommitté låtit utreda det verkliga anslagsbehofvet, och torde väl denna utredning snart komma att föreläggas Riksdagen.

Lägga vi till ofvannämnda kostnader för arméns nybyggnader äfven utgifterna för kaserners och öfriga militära byggnaders samt fästningarnas *underhåll* och *förbättringar*, så kan väl ej förnekas, att de penningbelopp, hvilka dels redan utgått för omförmålta ändamål, dels under närmaste åren härefter torde komma att därför anvisas, äro för våra förhållanden ganska aktningvärda. Ingen lär väl nu betvifla, att dessa utgifter varit och äro för landets säkerhet nyttiga och väl behöfliga; dock ligger det naturligtvis mycken vikt uppå, att de beviljade medlen användas på ett förståndigt och praktiskt sätt. Men äga vi också full garanti, att så för närvarande är förhållandet?

Ifrågavarande såväl nybyggnads- som underhållsarbeten äro, som bekant, anförtrodda åt fortifikationen och öfverlåtna åt fortifikationens fästnings- och kasernbyggnadsafdelningar, arméförvaltningens fortifikationsdepartement samt den å fortifikationsområdena och fästningarna placerade personalen af fortifikationen. Denna anordning kunde måhända förr i tiden hafva varit ändamålsenlig och för dåtida behofven tillfredsställande; numera synes den dock vara föråldrad och obetingadt förkastlig. Å ena sidan ställer man nämligen i följd af taktikens framsteg under senare tiden mycket stora fordringar i trupp-tekniskt afseende på alla delar af armén och följaktligen äfven på ingenjörtrupperna, och å andra sidan kräfras ovillkorligen betydande specialinsikter såväl hos fästningsbyggaren, på grund af stridsmedlens alltjämt ökade effektivitet, som hos kasernbyggaren, på grund af de nu alltmera beaktade fordringarna i sanitärt och humanitärt hänseende. Äfven för en icke-fackman måste det vara uppenbart, att alla dessa uppgifter omöjligen kunna rätt fyllas af fortifikationen med dess nuvarande organisation, hvilken föranleder och tillåter ett omkastande af officers- och underofficerspersonalen från trupp- till byggnadsafdelningarna och tvärt om. För en sådan detalj som att konstruera och uppföra fästnings- eller kasernbyggnader erfordras med nödvändighet alldeles särskilda fackkunskaper, hvilket å andra sidan också är fallet beträffande de trupptekniska detaljerna, såsom broslagningar, aeronautiska, elektriska samt sprängtekniska arbeten m. m., och kunna svårigen samtliga dessa detaljer behärskas af en och samma person. Kändt är ju också, hurusom särskildt våra senaste tiders konstruktörer af kasernbyggnader och militärsjukhus med rätta blifvit synnerligen skarpt kritiserade af de verkliga fackmännen på området, och rörande fästningsbyggnaderna torde de senaste årens händelser, om hvilka Riksdagen, speciellt beträffande Boden, förra året hade tillfälle att döma, icke heller hafva varit ägnade att ingifva förtroende till dessa byggnaders målsmän.

Äfven inom militära kretsar lär man numera vara fullt ense om, att en reform erfordras i fråga om fortifikationens organisation. Såsom exempel härpå torde här få påpekas en artikel i senaste årgången af tidskriften »Illustrerad Militärrevy» n:o 11, med titel »Omorganisation af fortifikationen» och hvari, bland annat, yttras följande:

»Under fortifikationen har hittills hört och hör ännu *Sveriges permanenta befästningsväsen, arméns kaserner och öfriga byggnader samt ingenjörtrupperna.*»

»Meningarna torde nu icke längre vara delade om, huruvida ett skiljande af trupperna från byggnadsväsendet skulle vara till fromma

för såväl byggnaderna som trupperna och *huruvida* ett uppdelande af trupperna å resp. arméfördelningar redan under fred är lämpligt eller rent af nödvändigt, utan frågan torde väl endast gälla, *huru* ett sådant skiljande och en sådan uppdelning lämpligast skall ske, och detta så att dels om möjligt den af Riksdagen bestämda staten i hufvudsak bibehålles eller åtminstone utgiftssumman icke afsevärdt öfverskrides, inbegripet förläggning o. s. v., dels öfningarna icke förryckas och befordringsförhållandena, hvarpå befälsrekrytering beror, blifva drägliga m. m.»

»Några motiv för en sådan organisationsförändring är egentligen onödigt att framhålla, ty det talar för sig själf att, på grund af de fordringar, som numera måste ställas å ena sidan på arbetsledarna vid statens permanenta militära ingenjörsarbeten, för att statens medel skola väl tillvaratagas, och å andra sidan på de tekniska truppers officerare, för att de skola kunna hålla vapnet i höjd med taktikens framsteg och tillgodogöra den hastigt och alltjämt stigande tekniken för krigets ändamål, utbildningen af målsmännen för den ena eller den andra yrkesgrenen *måste* specialiseras och således en skilsmässa mellan byggnadsväsendet och trupperna äga rum.»

Med detta mål för ögonen föreslår artikelförfattaren, att fortifikationen upplöses såsom enhet och fördelas i en fristående *militärbyggnadskår* och erforderligt antal fristående, själfständiga *ingenjörkårer*, de sistnämnda representerande landets ingenjörtrupper eller ingenjörvapen.

Utan att våga bedöma riktigheten af artikelförfattarens ofvan antydda förslag till omorganisation af fortifikationen i alla dess detaljer, anser jag mig dock kunna till fullo instämma i hans fordran på att byggnadsväsendet skiljes från ingenjörtrupperna, och detta ju förr desto hellre, emedan detta icke blott skulle vara till fördel för ingenjörvapnet, utan äfven skulle medföra, att statens ytterst kostsamma befestningar och andra militära byggnader blefve uppförda på ett sätt, som fullt motsvarade deras viktiga ändamål, samt för ett pris, som tvifvelsutan skulle bereda statskassan afsevärda, högt välbehöfliga besparingar. I alla händelser synes mig vara visst, att här ofvan berörda frågor äro förtjänta af en närmare utredning samt att denna utredning bör verkställas *omedelbart*, på det att staten må draga största möjliga fördel af dess resultat vid de föreliggande, ej ännu afslutade eller påbörjade befestningar och nybyggnader, som af Riksdagen beslutats eller inom kort säkerligen komma att beslutas för armén.»

Såsom af motionen framgår, är densamma närmast föranledd däraf, att det visat sig, att de anslag, som Riksdagen beviljat för arméns byggnader, öfverskridits i en omfattning, som bör påkalla allvarlig uppmärksamhet från statsmakternas sida.

*Utskottets
yttrande.*

De byggnadsarbeten, som för närvarande utföras och framdeles, särskildt under de närmaste åren, skola utföras för arméns behof, kunna uppdelas i två skilda grupper, fästningsarbeten och kasernbyggnadsarbeten. Det torde vara utan vidare utredning tydligt, att dessa byggnadsarbeten äro af väsentligt olika art och kräfva skilda förutsättningar hos dem, som hafva ledningen af arbetena sig anförtrodd. Då i fråga om fästningsarbetena speciell fortifikatorisk och militär kunskap icke kan undvaras, lär däremot för utförande af kasernbyggnadsarbetena dylik specialkunskap ingalunda vara af nöden.

Att afsevärda anmärkningar föranledts af det sätt, hvarpå en del af dessa kasernbyggnadsarbeten blifvit utförda genom fortifikationens försorg, framgår af statsrevisorernas senaste berättelse rörande särskildt de byggnadsarbeten, som utförts vid Vaxholm och Oskar-Fredriksborg, hvarom statsrevisorerna, sedan de närmare redogjort för de anmärkningar, hvartill revisionen föranledt, yttra.

»Såsom framhållits, hafva ifrågavarande byggnadsarbeten dragit kostnader, som med afsevärdt höga belopp öfverstiga hvad ursprungligen beräknats. Det har särskildt ådragit sig revisorernas uppmärksamhet, att icke arbetet i dess helhet utbjudits å entreprenad, och visst är, att det förfaringssätt, hvaraf vederbörande vid detta tillfälle begagnat sig, är ägnadt att framkalla starka tvifvelsmål, huruvida det system, som för närvarande följes med afseende å dylika anläggningar, kan anses tillfredsställande. I detta afseende torde till en början böra fastslås, att utan en fullt betryggande och sakkunnig kontroll nödig säkerhet för arbetets behöriga utförande icke lärers kunna vinnas. Vidare synes med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke för ändamålet borde, i likhet med hvad som enligt uppgift skett i Tyskland, inrättas en af sakkunniga såväl civila som militära personer sammansatt byggnadsnämnd, hvilken skulle hafva att dels granska uppgjorda förslag till nya eller ändrade kasernbyggnader, dels ock utöfva nödig tillsyn i afseende å arbetets utförande. Genom en dylik anordning skulle otvifvelaktigt på detta område kunna uppnås större enhet och samverkan, än hvad för närvarande är fallet. Därigenom skulle ock med säkerhet mera fullständiga utredningar och mera tillförlitliga kostnadsberäkningar kunna erhållas samt afvikelser från ursprungligen uppgjorda planer undvikas äfvensom en önskvärd begränsning af kostnaderna åstadkommas.

*Stats-
revisorernas
anmärkning.*

Då ännu många och stora kasernbyggnadsarbeten förestå, hafva revisorerna ansett sig böra å här anförda förhållanden fästa Riksdagens särskilda uppmärksamhet.»

Revisorernas anmärkning har såsom bekant föranledt en af statsutskottet föreslagen och af Riksdagen bifallen skrifvelse till Kungl. Maj:t i ämnet med följande slutkläm:

Riksdagens
beslut.

»att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder må böra vidtagas, på det att vid förestående kasernbyggnadsarbeten fullt tillförlitliga kostnadsberäkningar må vara att tillgå och tillfyllestgörande kontroll öfver arbetenas utförande må åstadkommas.»

Innan emellertid utskottet velat afgifva betänkande i detta ärende, har utskottet ansett sig, med särskild anledning af statsrevisorernas påpekande af förhållanden i Tyskland, böra inhämta kännedom om huru utförandet af och kontrollen öfver byggnadsarbeten af ifrågasvarande beskaffenhet där är anordnad, och har utskottet fått i sådant hänseende mottaga följande utredande promemoria.

Anordningen
i Tyskland.

»De militära byggnadsfrågorna äro i Tyskland genom samtliga instanser af myndigheter skarpt uppdelade i två grenar, fästningsbebyggnadsfrågor och öfriga byggnadsfrågor.

Fästningsbyggnadsväsendet lyder under krigsministeriets II. hufvudafdelning eller »*Allgemeine Kriegs-Departement*», som behandlar rent militära frågor och deras administration. Dess 6. afdelning — »*Ingenieur- und Pionierabteilung*» — handlägger alla frågor om fästningars och fästningsverks byggnad och underhåll, fästningsbyggnadspersonalen m. m.

Direkt under kejsaren (liksom armékårcheferna), men i administrativt afseende underställd krigsministeriet, lyder »generalinspektören för ingenjör- och pionjarkårerna samt fästningarna».

Under denne sortera, hvad fästningars byggnad och underhåll beträffar, »ingenjörinspektioner», dessa åter uppdelade i »fästningsinspektioner», hvar och en omfattande två eller flera fästningar. I hvarje befäst ort finnes, underställd kommandanten i militärt afseende, men i ingenjörtekniskt lydande under vederbörande fästningsinspektion, en lokal ingenjörmyndighet, benämnd »*Fortifikation*». Vid samtliga dessa anstalter användas officerare ur »ingenjörkåren», som bildar en från den för trupp tjänsten afsedda »pionjarkåren» numera fullt afskild del. Då dessa olika ingenjörmyndigheter äfven hafva den ekonomiska förvaltningen af fästningar och fästningsbyggnader om hand, hafva de kassapersonal till sitt förfogande. De kunna äfven ställas till vederbörande armékårchefens disposition.

För att utarbета allmänna planer för fästningsanläggningar, detaljkonstruktioner samt i öfrigt vetenskapligt handlägga tekniska frågor finnes en särskild kommitté, »*Ingenieur-Komité*». Densamma är sidoordnad med ingenjörinspektionerna och sammansatt af högre ingenjöröficerare.

Byggnadsväsendet i öfrigt lyder under krigsministeriets III. hufvudafdelning, »*Armé-Verwaltungsdepartement*», hvilket behandlar frågor af icke rent militär natur. Dess 4. och 5. afdelningar — »*Unterkunftsabteilung*» och »*Bauabteilung*» — handlägga sådana byggnads- och liknande frågor, som icke röra fästningsverk och andra fortifikatoriska anordningar. Den förra afdelningen sysselsätter sig härvid hufvudsakligen med redan i bruk varande byggnaders underhåll, mindre reparationer och dylikt, den senare åter har hand om de mera byggnadstekniska göromålen, nybyggnader, större reparationer m. m.

Alla hithörande byggnadsfrågor behandlas af intendenturmyndigheterna. Vid hvarje armékårintendentur finnes sålunda ett (stundom två) »*Intendentur- und Baurath*», som är föredragande i byggnadsangelägenheter. Till sitt biträde har han teknisk och kassapersonal. Han utöfvar uppsikt öfver underlydande byggnadsmyndigheter, granskar deras förslag, förbereder arbetenas utförande, besiktigar byggnader och dylikt. Han är ock ansvarig för att alla arbeten utföras så väl och så ekonomiskt som möjligt.

Armékårområdena delas i byggnadsområden. I spetsen för hvarje sådant står en »*Garnisonbauinspektor*», hvilken svarar för alla arbeten inom området.

Beträffande alla större byggnader, som under ett kommande år erfordras, skall förslag ingå från kårintendenturen till krigsministeriet. Endast mindre arbeten eller reparationer få beslutas af kårintendenturerna eller de lokala byggnadsmyndigheterna. Vid uppgörandet af nyssnämnda förslag deltaga ombud från de olika truppförbanden (anstalterna) inom armekårområdet.

Arbetena utföras i regeln af *entreprenörer*, i hvilkas åtgärder armékårens byggnadsmyndigheter kontrollerande äga rätt att ingripa.»

Såsom framgår af denna redogörelse, ha i Tyskland vidtagits fullständigt skilda anordningar för utförande af och kontroll öfver fästningsarbeten, å ena, samt kasern- och öfriga byggnadsarbeten, å andra sidan. Under det att i fråga om fästningsarbeten dessa äro öfverlämnade åt en militär byggnadsafdelning, med särskildt för dess uppgift egnad utbildning, är kasernbyggnadernas utförande däremot anförtrödt åt civil byggnadsledning.

Med hänsyn därtill, att såväl inom fästnings- som kasernbyggnadsområdet, extra ordinära och mycket omfattande arbeten förestå inom den närmaste tiden, instämmer utskottet till fullo med motionären, då han yttrar: »I alla händelser synes mig vara visst, att här ofvan berörda frågor äro förtjänta af en närmare utredning samt att denna utredning bör verkställas *omedelbart*, på det att staten må draga största möjliga fördel af dess resultat vid de föreliggande, ej ännu afslutade eller påbörjade befästningar och nybyggnader, som af Riksdagen beslutats eller inom kort säkerligen komma att beslutas för armén.

Den af motionären här uttalade uppfattning, att skyndsamhet i fråga om åtgärders vidtagande är af nöden, anser sig utskottet böra särskildt understryka. Men äfven om det af motionären framställda förslag att upprätta en särskild militärbyggnadskår skulle kunna lända till det med motionen afsedda mål, att vinna erforderlig sakkunskap hos ledningen af byggnadsarbeten för arméns behof, är det dock påtagligt, att *uppsättandet* af en sådan kår — fränsedt de därmed förknippade, sannolikt icke obetydliga kostnader — skulle taga så lång tid i anspråk, att densamma svårigen skulle kunna komma till användning och gagn vid utförande af de stora arbeten, som under den närmaste tiden förestå. Men utskottet vill därjämte såsom sin mening uttala, att i fråga om kasernbyggnadsarbetena det näppeligen är lämpligt att vidare anförtro dessa arbeten åt en uteslutande militär byggnadskår. För dessa arbeten har den militära utbildningen föga att betyda. Civila sakkunnige, i samråd med militära och medicinska myndigheter, äro för visso mera skickade att i fråga om dessa byggnadsarbeten åstadkomma såväl bättre plananordningar, ej minst i hygieniskt afseende, som framför allt att utföra arbetena på ett mera ekonomiskt sätt. Äfven för fortifikationen själf torde det vara en fördel att blifva befriad från befattningen med arbetena för kasernernas uppförande. Det torde i allmänhet få anses lända till fördel för vederbörande militära myndigheter, om de frigöras från den möjliga misstanken att vid anordnande af bostäder för armén vilja obehörigen tillgodose egen bekvämlighet eller andra egna förmåner.

Då sålunda utskottet är af den mening, att ett bifall till motionen icke skulle leda till vare sig det med motionen enligt dess motivering afsedda mål, en *snar* ändring i nuvarande otillfredsställande förhållanden, eller att de anspråk på praktisk sakkunskap, som böra fordras af våra kasernbyggare, komme att uppfyllas, och då Riksdagens ofvan nämnda nyligen fattade beslut i fråga om kasernbyggnaderna för närvarande torde vara till fyllest, finner sig utskottet sakna anledning att tillstyrka motionen i dess helhet.

Med afseende å utförande af fästningsbyggnaderna lärer, i motsats till hvad fallet är med kasernbyggnader, den militära sakkunskapen, såsom ofvan nämnts, icke kunna undvaras, hvadan dessa arbeten allt fortfarande böra, under nedan angifna förutsättning, anförtros åt fortifikationen. Inom denna kår, sådan den nu är organiserad, finnes dock ingen särskild afdelning, hvilken erhållit den speciella utbildning, som utförande af fästningsbyggnader bör anses förutsätta. Såsom nu lär tillgå, beordras ofta officerare direkt från trupptjänst till byggnadsarbetens ledande och tvärtom. Då emellertid sannolikt är, att inom kåren förefinnas element, som äga bättre förutsättningar än andra att leda byggnadsföretag, kunde det i utskottets tanke vara fördelaktigt om den ändring i fortifikationens organisation vidtoges, att en särskild afdelning därinom bildades för dessa fästningsbyggnadsarbeten. Likaså synes det utskottet vara förtjänt af öfvervägande, huruvida det ej vore lämpligt att för framtiden, i likhet med hvad förhållandet är i Tyskland, den omförmälda byggnadsafdelningen inom fortifikationen bereddes kompetens för sitt värf därigenom, att de officerare, som tillhöra en sådan afdelning, genomginge högre polytekniskt läroverk. Den ökade kostnaden för en så beskaffad uppdelning af fortifikationen torde icke blifva vidare afsevärd och i allt fall uppvägas af därmed förenade fördelar.

En ändring i fortifikationens organisation i nu angifna riktning synes därför utskottet vara af gagn, och utskottet anser sig därför, med anslutning till den senare delen i motionärens förslag, böra hemställa,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om genom förändring af kungl. fortifikationens organisation mera betryggande garantier för utförande på tillfredsställande sätt af byggnader för arméns räkning kunna vinnas.

Stockholm den 27 mars 1906.

På utskottets vägnar:

EDVARD WAVRINSKY.